

נקודה בפרשה

הלכות ופרפראות בפרשת השבוע לרבני אירופה

פרשת בראשית

"וַיִּכְלוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל-צְבָאָם/ וַיִּכַּל אֱלֹקִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי- מְלַאכְתּוֹ אֶשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי- מִכָּל-מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיְבָרֶךְ אֱלֹקִים אֶת-יוֹם הַשְּׁבִיעִי- וַיִּקְדָּשׁ אֹתוֹ; כִּי בּוֹ שָׁבַת מִכָּל-מְלַאכְתּוֹ- אֲשֶׁר-בָּרָא אֱלֹקִים לַעֲשׂוֹת" (פרשתנו, בראשית ב, א-ג)

אספקלריה

הוספה מחול על הקודש ומלאכת מכה בפטיש+מוסר השכל נפלא מגמר מלאכת הבריאה על הפסוק "ויכל אלוקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה" (בראשית ב, ב), מביא רש"י על אתר שני פירושים: א – ר' שמעון אומר, בשר ודם שאינו יודע עתיו ורגעיו צריך להוסיף מחול על הקודש, הקב"ה שידוע עתיו ורגעיו נכנס בו כחוט השערה ונראה כאילו כלה בו ביום. ב- מה היה העולם חסר – מנוחה. באת שבת באה מנוחה, כלתה ונגמרה המלאכה.

על פי מפרשי המקרא, בא רש"י בפירוש הראשון לתרץ את לשון הפסוק המשמיע לנו מחד כי המלאכה כלתה ביום השביעי עצמו ולאידך משמע כי ה' שבת ביום השביעי וא"כ המלאכה כלתה כבר ביום השישי? ולזה מבאר שהמלאכה עצמה נעשתה בשישי, ורק התיקון והשלמות שלה (שהוא ע"ד פרש"י פ"א, כה – "תקנם בצביונם בתיקונן ובקומתן") נעשה ברגע של 'כחוט השערה' ביום השביעי. אך לנו זה נראה ביום השישי, כי איננו יודעים לחלק בין הרגע של יום השישי לתחילת היום השביעי, ומהאי טעמא גופא, עלינו להוסיף מחול על הקודש. משא"כ הקב"ה היודע עתיו ורגעיו, אינו צריך כביכול להוספה זו (ויומתק שזהו פירוש ר' שמעון, שהוא זה ש"דריש טעמא דקרא" (ב"מ קטו, א), ומצד הטעם מובן החילוק בין הקב"ה לבשר ודם בצריכות ההוספה מחול על הקודש).

אך לפי פירוש זה עדיין חסר בביאור לשון הפסוק "ויכולו השמים" ממנו משמע שכל המלאכה כבר הושלמה ולא היה חסר אפילו 'כחוט השערה', עוד טרם העניין של "ויכל אלוקים" – ולזה מביא רש"י הפירוש השני "מה היה העולם חסר – מנוחה", שהעשייה כולה נגמרה ביום השישי, אך השלמות שלה היא בעניין המנוחה, שבאה לעולם בשבת (אמנם הוא עדיין זקוק גם לפירוש הראשון כדי לבאר דיוק הלשון "ויכול אלוקים" שמשמע שכן נעשתה מלאכה כלשהי, ולא רק המנוחה שבאה אחר המלאכה, ולזה אומר שהעשייה היתה 'כחוט השערה').

ולכאורה קשה לפירוש הראשון, מגדר מלאכת 'מכה בפטיש' שהוא כדברי הגמרא (שבת עה, ב) "כל מידי דאית ביה גמר מלאכה חייב משום מכה בפטיש" ולכאורה השלמת המלאכה ע"י הקב"ה בשבת היא בבחינת 'מכה בפטיש'! הנה, בדיוק לשון רש"י (בפירוש הא') שהמלאכה היתה 'כחוט השערה' מובן שאין כאן איסור, היות שבגמר המלאכה גופא, רק חלקה האחרון (המתבטא בהגדרה 'כחוט השערה') נעשה בשבת, ע"ד אדם המכה בפטיש (כבמדרש דלהלן), שהרמת הפטיש נעשתה לפני שבת ורק הנחתו היתה בשבת עצמה וה"ז בבחינת חצי מלאכה שאין חייב עליה. וי"ל שאפילו איסור דרבנן בחצי מלאכה אין כאן, ויצויר זה כשניקח הדוגמא הנ"ל ונוסיף שגם הנחת הפטיש עד להפסק של חוט השערה נעשתה טרם השבת, וא"כ פעולת ההכאה לא נעשתה בשבת, ורק סיום ההכאה (נגיעת הפטיש בכלל) נעשה בשבת, וא"ז אפילו בגדר 'חצי מלאכה'.

אך עדיין צריך להבין, למה ליה לקודשא בריך הוא לכלות מלאכתו 'כחוט השערה' ביום השביעי? אלא בא הדבר ללמדנו מוסר השכל נפלא; היות וי"ולא ברא הקב"ה בעולמו דבר אחד לבטלה (שבת עז, ב), אין רגע שנברא לחינם ויש לייקר ולמצות את הזמן העומד לרשותנו בחיי היום-יום עד לרגע האחרון. בן תורה, המחויב לנצל את מלוא הזמן ללימוד התורה, אינו יכול להסתפק בכך שניצל את רוב זמנו ללימוד, אלא עליו לממש כל רגע נוסף העומד לרשותו והוא זה שיכול להביא שלימות בכל עבודתו. כך גם עבודת דורנו למרות שהיא 'כחוט השערה' ביחס לדורות הראשונים, דווקא היא שיכולה להביא לידי תכלית את עבודת כל הדורות במשך שית אלפי שנים הנמשלים לששת ימי המעשה, כאשר היא המכניסה את האלף השביעי "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים (סוף מסכת תמיד)".

מדרש לפרשה

רבי שאליה רבי ישמעאל ב"ר יוסי: אמר לו, שמעת מאביך מהו ויכל אלהים ביום השביעי, אתמהא?! אלא כזה שהוא מכה בקורנס על גבי הסדן, הגביהה מבעוד יום והורידה משתחשך. אר"ש בן יוחאי: בשר ודם, שאינו יודע לא עתיו ולא רגעיו ולא שעותיו, הוא מוסיף מחול על הקודש, אבל הקב"ה שהוא יודע רגעיו ועתיו ושעותיו נכנס בו כחוט השערה. גניבא ורבנן, גניבא אמר: משל למלך שעשה לו חופה וציירה וכיירה ומה היתה חסרה? כלה שתכנס לתוכה. כך מה היה העולם חסר? שבת! רבנן אמרי: משל למלך שעשו לו טבעת, מה היתה חסירה? חותם! כך מה היה העולם חסר? שבת! (ע"פ בראשית רבה, פ"י).

והחלוק שיש בין גניבא לרבנן הוא זה, כי לדעת גניבא ראוי שיהיה השבת דומה לכלה, כי הכלה יש לה חיבור לבעלה וכן השבת יש לה חיבור אל השם יתברך, ולדעת רבנן יש לדמות השבת לחותם שהוא השלמת הטבעת וכן השבת הוא השלמת העולם (תפארת ישראל למהר"ל, פ"י).

